

Мое рідне село

«Все йде, все минає, і краю немає», — писав наш великий поет Тарас Шевченко. А тому я задумав записати все, що мені відомо про минуле нашого села Чудниця. Адже літа проходять, люди відходять, багато чого безслідно зникає у безвість. Отож я, Іван Олексійович Пивовар, народився 1928 року і людей з свого села пам'ятаю приблизно з 1935-го року. Записав, що пам'ятаю, а також почуте від старших односельців для наступних поколінь, що житимуть після нас.

Хутори

Наприкінці 20-х років чудничани почали виселятись на хутори, де будували собі оселі та господарчі приміщення. І першим, хто виїхав жити на хутір, були мій батько, Олексій Пивовар, та наш сусід Йосип Лесик. Згодом, у 1937-му, родина Й. Лесика емігрувала в Аргентину.

Створення хуторів за часів польського панування — це наслідок здійснення реформи сільського господарства. Хутірська система мала значні переваги господарювання селян в порівнянні з тогочасною сільською. Наприклад, перевезення на поле гною чи доставка з поля вирощеного врожаю: хуторянин міг від своєї оселі вивезти за один день до 15 возів органіки — це близько 22 тонн! Або ж стільки привезти з поля кіп зернових. Поле ж знаходиться поряд! А житель села міг за день зробити 3 - 5 ходок підводою з оселі до поля чи навпаки. Таким чином, продуктивність цих робіт та деяких інших стала на хуторі набагато вищою, а відтак і кращі результати господарювання.

З іншого боку, селяни, переселившись на хутори, затратили великі кошти на зведення осель та господарчих будівель. Довелось багато працювати, обживаючи нове місце. Тим господарям, які мали свій ліс, деревину, переїзд обійшовся дешевше, вони в короткий строк розвинули господарства до високого рівня. Тоді можна було все і в достатній кількості купити для будівництва нових садиб, але вся біда була в тому, що у селян не вистачало на це грошей. Тож їм доводилось брати кредит в банку або ж у місцевого торговця-єврея. Тоді малий, я часто чув розмови односельців, що бідкалися: мовляв, всі доходи йдуть на сплату процентів від позики, а «стовп» залишається. Я ніяк не міг зрозуміти, що то за «стовп» — а це була така назва боргу.

Оселі на хуторах, як і більшість у селі, мали тоді досить убогий вигляд. Майже всі хати криті соломною. В самій хаті було, як правило, дві кімнатки: кухня і світлиця, а ще сіни і комора. Рідко в якій хаті була підлога. Селяни, як кажуть, з поконів були бідні. І нині вони бідні. Коли ж розбагатіють?

За річкою, що колись протікала з Красносілля до русла Горині (нині там невеликий рівчак, де вода буває лиш весною) оселилось 29 господарств. Утворились хутори Зарічка, Ступища, Польце, Потерей, Одбережки та інші. Наша сім'я господарювала на Зарічці. Річку, де тоді було багато риби, перегородили греблюю, яку згодом зруйнували. Саме спомин про цю греблю і наштовхнув мене на думку написати про минуле рідного села.

На місці старої греблі у 1987 році побудували нову, утворився ставок. А під Красносіллям тоді ж зведено ще одну греблю і теж з'явився ставок. Правда, вода після танення снігу весною там з'являється, а потім швидко зникає.

За словами мого діда, біля зруйнованої в Чудниці греблі колись стояла суконна фабрика. На південь від греблі досі зберігся рівчак, яким спускали лишню воду зі ставу. Над тим рівчаком розташована оселя Володимира Чумака. Неподалік, під час оранки поля, тракторами в 60-і роки минулого століття часто виорювалась цегла. Очевидно, і там колись була якась споруда.

Учитель

В хаті Володимира Чумака жив колись сільський вчитель Петро Опанасович Герасимчук. На старість Петро Опанасович продав свою хату і перейшов жити до дітей, в Гощу. Цей учитель посадив поряд оселі великий лісок площею 0,3 - 0,4 гектара. Однак, як особистість, Петро Герасимчук був людиною непересічною. В Чудниці він оселився десь у 1910 - 1911 рр. і став працювати учителем в нашому селі. То був перший вчитель, який, на відміну від своїх попередників, зробив чимало для культурного піднесення села. Петро Опанасович брав активну участь у художній самодіяльності. За час своєї роботи створив хор, що тоді вважалось великим досягненням, а про Чудницю заговорили, як про культурне село і в районі, і за його межами. Чудницький хор неодноразово виступав у Рівному, займав призові місця на ряді конкурсів тощо.

Меморіал

В центрі Чудниці споруджено меморіал на честь односельців, що загинули у роки Другої Світової війни. Раніше там були могилки, про походження яких ніхто достеменно не знає. Поряд над дорогою десь на початку ХХ століття було збудовано школу. Там я в дитинстві навчався з 1935 року. На той час на могилках стояли камінні хрести. Написів на них не було, слідів могил під ними теж. Хрести остаточно зникли в період війни 1941 - 45 рр. Посередині ж стояла невелика дерев'яна капличка. Церкви в Чудниці тоді не було, селяни ходили до храму в Гощу. На празник кожного року в село приїжджав священник і проводив біля каплички Богослужіння. В капличці був дзвін і на Великдень ми, діти, змагались, хто краще подзвонить.

(Далі буде.)